

MEENSEL-KIESEGHEM, A. WAUTERS, 1882

Heerlijkheden en kastelen

Meensel maakte deel uit van de domeinen van de abdij van Sint-Corneli-Munster of Inde, kortbij Aken, welke ook het patronaatschap van de kerk had, en de tienden (1), die in 1705 slechts 40 florijnen (2) opbracht, en een groot deel van het leengoed, te weten *t'hof te Meensel*, de hoeve van *Nysenrode*, schenkingen volgens het kapittel van Hoxem en behoren aan het feodaal hof dat deze laatste had te Willebringen, het cijnsboek van Hers, enz..

Een familie met de naam *de Meensele* is vermeld, in de XIV^{de} eeuw, te Leuven, waar een van hun familielieden, Henri genaamd, burgemeester was in 1393 en 1397; door zijn testament, bekrachtigd door notaris Jean Maldeman op 21 april 1401, koos hij als begraafplaats de Augustijnenkerk in deze stad, en stichtte een aantal legaten ten voordele van religieuze instellingen of liefdadigheidsverenigingen. Een andere met dezelfde naam had in Meensel een cijns- en leenboek, die vervolgens naar Jean De Witte overging, dan naar Catherine, dochter van Jean d'Altena, en Catherine, dochter van Jean Kyps. Deze cijnsboek was vervolgens in het bezit van Henri De Schrepere, Paul, zoon van Simon De Schrepere, handelend in naam van Guillaume, zoon van René Lansheeren (akte van 30 augustus 1574); Helewige Berthijns, weduwe van Guillaume (13 april 1616), en die zijn testament maakte op 9 september 1622, voor notaris Henri Lievens, te Leuven; meester Paul Kimps, griffier van de universiteit van Leuven, bij verwerving door de testamentaire uitvoerders van Helewige (akte 13 december 1622); meester Jean, zoon van meester Paul (akte 24 december 1635); en meester Louis, broer van de vorige (akte 10 september 1659). In 1659 Hélène De Ween Van der Ameyden, weduwe van advocaat Louis Kumps, verkocht deze cijnsboek aan heer Ambroise de Kinschot, dewelke zijn testament maakte op 11 mei 1685, voor notaris César Thes. Zijn erfgenamen met de naam Quintana: Marie-Anne, vrouw van don Diégo le Fret, daarna Robert Heymans; Catherine, Susanne en Anne, samen met met Anne-Marie de Cellier, weduwe van Robert Heymans, secretaris van de commanderij van Pitzenbourg (3), wie eerst gehuwd was met Marie-Anne de Quitana, en ridder (sire ?) Ferdinand de Cellier, heer van Baillencourt, welke een bedrag van 500 florijnen betaalde voor dit cijnsboek, vervolgens *Kinschot* genoemd, aan ridder Henri de Casier, edelman van de Koninklijke artillerie (akte 8 oktober 1686), dewelke het door verkocht, voor 700 fl., aan heer Nicolas-Francois Vas (akte 2 oktober 1715), van wie tenslotte het Pauscollege te Leuven het in beheer overnam (akte 10 december 1753).

De hoeve van Meensel (*t' Hof te Meensele*) met het omheinde kerkhof (*den Kerckhoven block*) en andere gronden vormden een eigendom dat rond 1470 in het bezit was van Walter Loeters. Dit was waarschijnlijk een verbrokkeling van een vorig leen en te oordelen aan de resterende naam, een deel van het vroegere patrimonium van Meensel.

Nysenrode is de benaming van een nogal belangrijke hoeve, gebouwd te midden van het bos en de graslanden op de grens van Meensel, Attenrode en Kapellen. Gilles Uuter Lyeminge of de Limminghe betaalde voor dit goed, in 1442, een cijns van 2 stuivers (4) goed geld en 4 kapuinen (5) aan de abdij van Inde. Meester Jan van Boeslinter, officiaal van de bisschop van Luik, kocht het aan en meester Arnout Van Halle bezat het na hem. Vervolgens was het in het bezit van de kinderen van Jacques de Ranst en Lucie de Houthem : meester Geldolphe, Jacques, Marie, vrouw van Francis Immens; Adrienne, Lucie, Jeanne en Anne verkochten de hoeve Nysenrode, met 19 'bonniers' (6) grond, 7 'bonniers' grasland en 4 'bonniers' bos, voor 4000 Rijn guldens (7), aan Jean Goethoff, mandataris van de abdij van Averbode, voor de meier en schepenen van Kuntich (24 mei 1622). Aangeslagen als nationaal goed en vernietigd (sic) door de Franse Republiek, behoort de hoeve momenteel toe aan de weduwe en kinderen Claes.

Een ander cijnsgoed vormde, met 6 bunders bos omringd met beekjes en liggend aan de weg van Meensel naar Attenrode, een leengoed welke gedurende lange tijd toebehoorde aan de heren van Neer-Linter. Het is wat men in dit gegeven het cijnsboek van Hers noemde. Henri-Oger, graaf van Rivieren, scheidde er de 6 bunders bos van die hij verkocht aan Henri Van den Roye, oud burgemeester van Tienen, voor 2700 Brabantse fl. (8) (14 december 1657).

Een cijns- en leenhof droeg lange tijd de naam van *rechtbank van Spinosa of Espinosa*, omdat ze overging van de kinderen van Augustin Van Gheele (akte 13 september 1552) naar Melchior d'Espinosa en zijn vrouw Isabelle De Mol (akte 9 januari 1604). Deze lieten het aan hun kinderen : Marie Cabere d'Espinosa, weduwe van Albert Van Goes, en Anna-Marie Cabero d'Espinosa, weduwe van Vaca (akte 31 december 1642). Van deze ging het naar de heren van Mélin (vlak bij Jodoigne), waarvan de laatste M. de Limpens er het beheer van opnam op 18 juni 1792.

Vermelden we nog een cijnsgoed te Meensel ter waarde van, in de XVIe eeuw, 25 Leuvense deniers (9), 1 chapon 1 ½ quart, 8 poules (10), etc. Dit werd in leen gehouden door de heerlijkheid van Amoers, te Bunsbeek. Jean d'Altena, daarna Martin Laps, hadden het in eigendom voor Jean Galoys, welke leefde in 1530.

De charters van de eerste hertogen van Brabant vermeldden Anselme de Kysinchem in 1158 en 1163, Macaire de Kysinchem in 1159, René le Clerc de Kysenkim, wie is gerangschikt tussen de edelen van de eerste rang, *nobiles viri*, in 1171.

In de XIVe eeuw, behoorde de belangrijkste heerlijkheid van het dorp met deze naam toe aan een vazal van de hertogen Rampars of Rampaert (11), waarvan de naam de aanduiding in het patrimonium werd voor de verdere nakomelingen. Er zijn volgende opvolgers :

Henri Rampaert, zijn zoon;

Jean, broer van de hogervermelde, en wie vocht onder de vlag van de heer van Neer-Linter, te Bastweiler, waar hij de verliezen kon teniet doen, die men schatte op 56 schapen, in 1374. Henri en hij hadden nog een derde broer, Reinard of Renaud genaamd, aan wie men een jaarlijkse rente toewees van 70 '*livres*' (12), van de inkomsten van hun domein of leengoed;

Iwain, zoon van Jean;

Iwain, zoon van Iwain (r. van 11 mei 1416);

Mathieu, zijn broer (r. van 20 april 1417);

Iwain, zoon van Mathieu (r. van 14 januari 1143 - 1144);

Iwain, zoon van de vorig en van Elisabeth 's Vilters (r. van 31 oktobr 1459); en wie een weduwe naliet , genaamd Marie Van der Linden (r. van 11 december 1489);

Catherine, hun dochter (r. van 20 juli 1497), vrouw van heer Adrien Van der Noot (11), afkomstig van een oude familie in Brussel, van wie ze het wapenschild behielden (goud met 5 zwarte schelpen), maar afgeboord met een zwarte rand, deze Adrien was de vierde zoon van Walter Van der Noot, Heer van Risoir, en gestorven in Diest in 1524;

De Heer Adrien Van der Noot, hun zoon (r. van 3 februari 1523 – 1524), eerste heer hoofd handhaver van de wet, had als vrouw Catherine Van der Eycken, dochter van Jean, signeur de Rivieren te Jette, wie hem verschillende kinderen gaf, en hertrouwde met zijn dienstmeisje, Philippine Van der Pareke.

Corneille, de oudste van zijn zonen (r. van 18 juni 1569), eigende het domein van Kieseghem zich toe, voor hem en zijn erfgenamen. Hij trouwde met Antoinette De Mol, dochter van groot-valkenier, Martin De Mol. Zijn broer, Jacques was vader van Jacques die het leven verloot in Hongarije; van Léonard, en van verschillende dochters. Maar het nakomelingschap werd verder gezet door een zoon, geboren uit een tweede huwelijk van Adrien II, Adrien III. Deze edelman is trouw gebleven aan de Staten-generaal; het Spaanse bewind liet beslag leggen op zijn heerlijkheid en zijn hoeve te Kieseghem, en zijn landelijke rechtspraak te Kerkom, maar hij verzoende zich met de overheersers als gevolg van de overgave van Diest in 1584.

Bij zijn dood, ging het kasteel van Kieseghem naar zijn halfzus Catherine, vrouw van Jean Thiepot of Thipartz (akte van 26 april 1399), maar om dan vervolgens terug toe te komen aan de heer Jacques Van der Noot, zoon van Adrien III, ridder geslagen op 12 april 1610, één van de edelen die, trouw zweerden aan de koning van Spanje Filip III in 1616, omdat hij als erfgenaam van de aartshertogen Albert en Isabelle werd erkend door de staten van Brabant. Jacques van der Noot hield zich bijna constant op met de Brusselse magistratuur, van 1588 tot 1634, 7 maal in de hoedanigheid van eerste burgemeester, 23 maal schepen, 3 maal als schatbewaarder, en stierf op 11 juni 1637.

Zijn zoon, Leonard van der Noot, wiens moeder Catherine Taye is, had een niet minder schitterende carrière. Hij was 5 maal burgemeester, 21 maal schepen en 5 maal *superintendent van het kanaal naar Brussel*, van 1651 tot 1674. Hij werd een eerste keer baron van *Kieseghem* benoemd door de adelbrieven van koning Filip IV op datum van 1 oktober 1659, maar om redenen die men niet kent, bleef deze toekenning zonder gevolg. Deze werd bevestigd op 4 augustus 1675 door koning Karel II, die bij deze gelegenheid declareerde dat de nieuwe baron en zijn vader, in de hoedanigheid als burgemeester van Brussel, hem steun tot hulp verleenden voor meer dan 10.000.000 florijnen (*réversales* van 21 oktober 1675, *relief* de 5 november 1676). Heer Leonard Van der Noot procedeerde tegen de priester van *Kieseghem*, Lambert Hermans, over de presentatie van het gewijd water; het zou, zei hij, hem in de eerste plaats moeten aangeboden worden; maar hij was niet van plan in te gaan tegen de rang van de aartsbisschop, prelaten, priesters, diakens of onderdiakens, noch aanspraak maken op het betwiste voorrecht omdat hij niet op de plaats zat die voorbehouden was voor de Heer van de heerlijkheid. Onder deze omstandigheden won hij deze zaak (10 april 1677). Hij stierf in 1685, nadat hij met zijn eerste vrouw, Isabella-Claire Van Grave, dochter van Rase, heer van Lovenjoel, overleden 28 juli 1666, enkele zonen kreeg, onder andere Rase-Leonard, die hem opvolgde, en Jean-Baptiste-Louis van der Noot, kapitein van een Bourgondische compagnie infanterie of regiment van Baron Soye, commandant van Zoutleeuw, wethouder van Brussel in 1657 en 1658, Heer van *Kerckom*. De tweede vrouw van de baron van *Kieseghem*, Mary O-Mallum, overleed op 26 september 1679.

Rase-Leonard Van der Noot was wethouder van Brussel in 1663 en 1664 en van 1700 tot 1706, en infanterie kapitein onder de Prins van Oranje in 1673 en 1674. Ter gelegenheid van zijn huwelijk met Maria Theresa van Kethulle, erfgenaam van Noort Assche en Volckeghem, gaf zijn vader hem de baronie van *Kieseghem*, in afwachting van de

erfenis (wet van 10 mei 1673, r. van 2 september 1687). Hij hertrouwde in 1681 met Marie-Godelieve van Affaytadi en stierf in 1711. Hij werd begraven in het mausoleum van zijn voorouders, in het karmelietenklooster te Brussel, een monument dat hij met weelde had gerestaureerd. Hij liet de heerlijkheid van Lubbeek aan Jean-Charles en die van Kerckom aan Michel-Francois Van der Noot, beide geboren uit zijn tweede huwelijk.

Léonard-Matthias Van der Noot, die ook heer van *Winghe* en *Eversteyn* was, dient eerst onder Spanje als kapitein van de Waalse garde, daarna als kapitein van een infanterie regiment dat zijn naam droeg; later werd hij generaal-majoor in dienst van Oostenrijk, Grote Baljuw van Gent vanaf het jaar 1736, kamerheer en raadsman van Karel VI en Maria Theresa, afgevaardigde aan de staten van Brabant, enz. Hij werd ook baron van *Kieseghem*, in afwachting van de erfenis, door zijn huwelijk met Hélène-Catherine De Jonghe, dame *Bouchaute*, Ottignies van (akte van 11 maart 1710, verleden voor een notaris Robyns, Brussel, r 4 juni 1710); deze dame is overleden in 1745, daarna trouwde hij met Marie Madelaine van Spanghen, dame van de Orde van het Kruis van de Ster en overleed 11 april 1753, 84 jaar oud.

Omdat hij geen kinderen naliet, duidde hij aan als zijn erfgenaam, op voorwaarde dat de naam en het wapen van Van der Noot werd gehanteerd, Francis Matthias Le Roy de Valanglart, tweede zoon van Claude-François Le Roy, markies de Valanglart, en Marie-Françoise van der Noot, enige dochter van Charles-Ferdinand, welke stierf als kolonel in dienst van Spanje in 1724, en de kleindochter van Ferdinand, die stierf in 1671, de derde zoon van de eerste baron (r. 29 oktober 1757). Francis Matthias Le Roy werd geboren in 1745 en woonde in het kasteel Quesnoy, in Picardië.

Bij zijn dood, ging *Kieseghem* naar zijn zus : Marie-Anne-Francoise Le Roy (r. 13 december 1765), waarvan de goederen vandaag zijn overgegaan naar M. Marie-Louis-Eugène du Passage, welke in Saint-Segrée, Frankrijk, woont.

De oorspronkelijke leen van de Rampaerts was niet belangrijk. Het bestond slechts uit een eenvoudige heerlijkheid met een burgemeester en gewettigde pachters, recht op erfpacht of het ontnemen ervan, het 1/20 denier (*een soort takshelling*) of *droit de congé*, een cijns van 4 *livres* van goed geld en van 40 *chapons*, een huis met tuin, boomgaard en twee kleine vijvers, alles samen een grootte van ongeveer één bonnier, gelegen tussen de kerk en de commandant (het *Persoens hof*), een bos van 6 *bonniers* en 5 *bonniers* weiden (zie, feodale Boek 1312 en een telling van 14 mei 1440). De heren verwierven vervolgens talrijke rechten, zoals hoge, middelbare en lagere juridictie (14) en hun afhankelijkheden, aankopen op het domein, en meer dan 80 bonniers land, bossen en weilanden, die in 1675 aan de baronie werden gevoegd. Toen ze, op 14 maart 1699, hun boerderij, met de ronde duiventil, de brouwerij, de tuin en boomgaard, waarvan de omvang 7 *journaux* (13) bedroeg, verhuurden aan Jean L'Espagne, zoon van Claude l'Espagne de *Betecom*, behielden ze nog een bovenkamer (*bovenkamere* met meubels). In deze verhuring was nog opgenomen 22 *bonniers* land en 10 *bonniers* weiden, inbegrepen het gebruik van 5 *bonniers* heide, de zogenaamde Coomans Haeg. L'Espagne moest per jaar 130 *flolins* (sic) betalen; gedurende drie dagen gastheer zijn voor en in het onderhoud voorzien van de baron en zijn vrouw, op een wijze die strookt hun waardigheid; het leveren van twee dikke lammeren en het verrichten van werkzaamheden hetzij in Leuven, ofwel in Scherpenheuvel. De huidige boerderij, welke de heer Remy Vollen uitbaat en waar een brouwerij aan toebehoort, heeft niets meer van dat feodale; een klein eiland omringd door water is alles wat nog aan het oude herenhuis van de Rampaertsen of Van der Noten herinnert. Hun domeinen beslaan ongeveer 75 hectare.

Het huis of de Commanderie van de Orde van Malta in *Kieseghem* was van geen groot belang en hun inkomsten werden gebruikt voor het onderhoud van de parochiekerk en voor de voorzieningen van de kerkdienaar. Deze goederen waren opgenomen in het zogenaamde Veelhof, een land liggende aan de *Nuestrate* en elk jaar ontving aan de heer van *Kieseghem* hiervan 7 halsters rogge (15), 2 *chapons*, 8 ½ *deniers*, een bijdrage die werd teruggebracht in 1530 naar 4 halsters. De Teutoonse Ridders hadden ook eigendom *Kieseghem*; door de hertog van Brabant Hendrik III bevestigd aan de broeders van het Huis *Becquevoort* op 20 januari 1255-1256, het pand genaamd *Utfangh* en die had toebehoort aan de Vrouwe van *Haut- Hugard* of *Autgaerden*.

't Hof te *Silverberghe*, gelegen aan de weg van *Kieseghem* naar Diest, hing af van de heerlijkheid van *Kieseghem*, aan dewelke ze een jaarlijkse bijdrage moest geven van 3 *chapons*, 2 *sous hoen* (16) en 6 *deniers*. Jean Blanckaerts was er de eigenaar van in 1530. 4 juni 1652, heer Francois Daneels, oud burgemeester van Leuven, schonk het aan zijn neef, heer Philippe, oudste zoon van Jean-Baptiste Daneels, heer van Attenrode, als erkenning van verstrekte diensten. Een schenking onder levenden van dit landhuis en aanbehoren, onder de voorwaarde dat als Philippe zou sterven zonder kinderen, het goed zou overgaan op zijn broer Jean-Baptiste. De Blootvoetse Karmelieten, Néthen (17), bezaten sinds hun aankoop het hof Silverberg, welke ze dan schonken aan de Ierse Dominicanen van Leuven (brief van de Schepenen van deze stad, gedateerd 6 december 1708). De hoeve kreeg onder deze omstandigheden de naam van *Iers pachthof*. Ze werd verhuurd voor 550 francs totdat de Frans Republiek ze verkocht, met 15 b. 2 j. grond aan Pierre-Francois Van Rattenborch, Sint-Joris-Winge, voor 7000 francs, *de 28 prairial van het jaar VIII* (18). Ze behoort momenteel toe aan de familie Van Autgaerden, van Leuven.

- (1) De tienden : Ancien régime, de variabele fractie, meestal een 10de deel, van de opbrengst van landbouw en veeteelt, dat aan de kerk werd betaald.
- (2) Florijnen : gouden muntstuk, gulden.
- (3) Commanderie van Pitzenbourg : Voormalige Commanderie Pitzemburg, momenteel het Koninklijk Atheneum in Mechelen. Circa 1200 gesticht door de "Orde der Hospitaalridders van Onze-Lieve-Vrouw der Duitsen in Jeruzalem". Deze militaire kloosterorde van Duitse ridders ontstond in de 12de eeuw, tijdens de kruistochten in Palestina. De grootmeester, gevestigd te Mariënburg (Pruisen), bestuurde de verschillende landcommanderijen welke verdeeld waren in commanderijen.
- (4) Stuiwer : munt gelijk aan 1/20 van een gulden, of 4 oorden.
- (5) Kapuin - chapon : kapoen, capuijn; gesneden haan, gebruikt als betaalmiddel.
- (6) Bunder (Latijn: bonnarium, Frans: bonnier) : een oude eenheid voor een oppervlaktemaat. De grootte van een bunder was streekgebonden, afhankelijk van de plaatselijke lengtestandaard 'voet' of 'roede'. In de regio Leuven was een bunder doorgaans 400 (vierkante) roeden. In het begin van de 19de eeuw, met de hervorming naar het metrisch stelsel, gebruikten sommige 'bunder' voor de aanduiding van een hectare. Het gebruik van oude landmaten werd echter bij wet verboden op 18 juni 1836.
- (7) Rijn guldens : benaming van een gouden munt , gangbaar in de Rijnstreek... een goudgulden.
- (8) Brabantse florijnen : gulden, omgerekend 1.81 frank.
- (9) Leuvense denier : penning; 12 denieren of penningen zijn gelijk aan 100 oorden. 1 oord is een 4de van een stuiwer.
- (10) Poules : kippen, gebruikt als betaalmiddel
- (11) zie ook <http://www.meensel-kiezegem.be/geschiedenis-mk/de-familie-van-der-noot>. In de tekst van A. Wauters zijn fouten vermeld betreft deze stamboom. In de vermelde link is dan ook de stamboom vermeld zoals terug gevonden in oudere boeken.
- (12) Livre is een Franse munteenheid tot 1795. De livre was ingesteld door Karel de Grote als een eenheid gelijk aan een pond zilver. Hij werd onderverdeeld in 20 sous (ook wel sols), van elk 12 deniers. Het woord livre kwam van het Latijnse woord libra, een Romeinse eenheid van gewicht. Het woord betekent ook pond (gewicht of munteenheid). Het woord sou wordt in het Frans tot heden gebruikt in de betekenis stuiwer - het twintigste deel van de munteenheid.
- (13) Journaux, journal: Franse woord voor een dagwand (is ¼ van een bunder of 100 (vierkante) roeden. Dit is een oppervlakte dat één man op een dag kan omploegen. De oppervlakte dat een man kan afmaaien, noemde men een dagmaat.
- (14) De hoge jurisdictie betrof het recht op het veroordelen tot en ook doen voltrekken van de doodstraf. De middelbare jurisdictie was het recht op uitvoering van gewone criminele en civiele rechtspraak. De lagere jurisdictie betrof de bevoegdheid tot het uitoefenen van notariële taken, zijnde het opmaken van testamenten, de verdeling van erfenissen, het opstellen van verkoopaktes
- (15) Halster : inhoudsmaat voor droge waren, vooral koren (graan, rogge); 29 liter of 1/8 mudde. Een halster is ook 2 molenvaten of 4 viertels.
- (16) Sous hoen : pluimvee, gebruikt als betaalmiddel.
- (17) Blootvoetse Karmelieten, Nethen: paters karmelieten van Nethen, bij St-Joris-weert.
- (18) de 28 prairial van het jaar VIII: 17 juni 1800

Bronnen

Popp, *Atlas cadastral parcellaire du royaume de Belgique, commune de Meensel-Kieseghem. Une feuille in-plano. Bruges, avec un tableau indicatif in-folio.*

La Belgique Ancienne et Moderne, Géographie et Histoire des COMMUNES BELGES. Continuation, Arrondissement de Louvain – canton de Glabbeek, Alphonse Wauters, 1882.

'Oude Woorden', Dr. Paul T.C. Kempeneers, 2013.

Wikipedia, verschillende pagina's.